

Джарикбаева Динара Тураровна

**БЮДЖЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ – ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ БЮДЖЕТАРАЛЫҚ АЙМАҚШЫЛДЫҚ**

**Д.Т. Джарикбаеваның «6D050900 - Қаржы» мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) ғылыми дәреже алу үшін диссертациясына**

АҢДАТПА

Зерттеудің мақсаты мен міндеттері. Диссертациялық зерттеудің мақсаты болып, бюджетаралық қарым- қатынастарды бюджетаралық аймақшылдық арқылы реттеу механизмінің тиімділігін қамтамасыз етудің, теоретикалық- әдістемелелерінің негіздері және ғылыми – практикалық ұсыныстары болып табылады.

Қойылған мақсаттарға сәйкес келесі міндеттерді шешу қажет:

- қаржылық түзетулер негізінде бюджетаралық қарым – қатынастардың ұйымдастырылуының концептуалдық тәсілдемесін зерттеу;

- бюджетаралық аймақшылдық пен аймақтың өзіндік дамуының қамтамасыз етілуін ескере отырып, қаржылық орталықтандырылмаудың құрамын түсіндіру;

- қазақстандық практикаға бағыттау мақсатында, қаржылық түзетулердің шет елдік практикасын және бюджет жүйесінің деңгейлерінің арасындағы кірістер мен шығыстардың шектелуін зерттеп тану;

- республикадағы бюджетаралық қарым-қатынастарды реттеу механизмінің құралдарының эволюциялық дамуына баға беру;

- жергілікті бюджеттердің көлденеңінен және тігінен тепе-теңдігін қамтамасыз етуге бюджетаралық трансферттер механизмінің әсер ету ерекшеліктерін анықтау.

- қаржылық орталықсыздану негізі ретінде бюджетаралық аймақшылдық моделін жасау.

Тақырыптың өзектілігі. Тиімді бюджетаралық қарым – қатынасты әзірлеу, бюджеттік реформаның күрделі және саясиландырылған мәселесі болып табылады.

Жалпы мемлекеттік, аймақтық мүдделер және жергілікті өзін – өзі басқару органдарының мүдделерінің талабына сәйкес келетін, аймақтық органдарға әлеуметтік – экономикалық мәселелерді шешуде максималды еркіндік беретін, бюджетаралық қарым – қатынастың адекватты механизмін құруды қажет ететін унитарлық мемлекетті құруды қажет етеді .

Қазіргі уақытта концепцияның ауысуына, бюджет заңдылығының жетілуіне қарамастан өкімет деңгейлеріндегі өзара қарым – қатынастар бюджеттік федерализмнің негізін қалаушы принциптерге жауап бермейді. Бюджетаралық қарым – қатынастардың айқын жетіспеушілігі ол ақталмаған бюджеттік асимметрия және аймақтардың әлеуметтік – экономикалық

дамуының шамадан тыс дифференциациясы болып табылады. Қазіргі заманның шынайы болмысы болып әлеуметтік – экономикалық көрсеткіштерінің динамикасы төмен, жоғары дотациялық аймақтардың және халықтың өмір сүру деңгейінің төменділігінің бар болуы саналады.

Бюджеттердің дербестілігі, кірістер мен шығыстардың шектеулілігі сияқты бюджет жүйесінің принциптерін жеткіліксіз жүзеге асыру бюджет жүйесінің теңгерімсіздігіне, тікелей қаржылық трендтің үйлесімсіздігінің күшеюіне әкеп соғады.

Аймақтық және жергілікті деңгейде негізгі мәселелердің бірі болып жеткіліксіз қаржылық қамтамасыз ету болып табылады. Аймақтық бюджеттердің табыс деңгейі тікелей орталық үкіметтің заңдылық жағдайына тікелей байланысты. Осындай жағдайда ерекше өзектілікті бюджетаралық қарым – қатынастардың нәтижелілігінің бағалану сұрақтары орын алады.

Қазақстанда жергілікті бюджеттерге әлеуметтік және тұрмыстық инфраструктураны қамтамасыз ету, әлеуметтік сферадағы объектілерді, қоғамдық көлікті, тұрғын - үй коммуналдық шаруашылығын қаржыландыру функциялары жүктелген. Төменгі деңгейде орналасқан бюджеттерге көмектесу мәселелері мемлекетте республикалық бюджеттен трансферттер бөлу арқылы шешілуде, бұл жағдай жергілікті биліктерге осы қаржыларды қолдану сұрақтарына шектеу қойып отыр.

Мұндай жағдайларда көптеген жергілікті бюджеттер дефицитті болып табылады. Республикалық және жергілікті бюджеттер арасындағы қарым – қатынастардың жетілмегендігі, бюджеттік қаражаттардың тиімді қолданылмауына, бөлінген трансферттерге арқа сүйерліктің дамуына, салық

Қазақстанның бюджет кодексінде де және басқа да нормативтік құжаттарда да аймақтардың әлеуметтік – экономикалық дамуын, халықтың құрамындағы айырмашылықтарды, климаттық, географиялық жағдайларды ескеретін бюджеттік қамтамасыз етудің нормативтерінің белгіленбегенін атап көрсетуге болады.

ҚР- ы тәуелсіздігін алу кезеңінде орын алған бюджеттік реформалардың жеткіліктілігіне қарамастан, бюджеттік қаражаттарды құру және қолдану кезіндегі, жергілікті биліктердің дербестігін кеңейту, бюджетаралық аймақшылдықты нақтылау сұрақтары өзінің ары қарай дамуын талап етті.

Осының барлығы мемлекеттіктің нығайуына қызмет ететін бюджетаралық қарым- қатынастардың қазіргі уақыттағы жүйесін нақтырақ қайта қарауды туындатады, осыған орай бюджетаралық қарым – қатынастарды реттеу сферасында жергілікті орындаушы органдардың дербестілігінің нығаюына, бақылау мен жауапкершілікті күшейтуді ескере отырып жергілікті бюджеттердің ресурстарын мобилизациялау мүмкіндіктерін кеңейтуді, түбегейлі өзгерістерді қажет етеді. Сондықтан бөлінетін трансферттер соммасын анықтау әдістемелері, беру шарттары мен процедуралары және оларды қолданудың нәтижелілігін бағалау қайта қарастыруды талап етеді.

Бюджет жүйесінің ішкі қарым – қатынастарындағы реформалау процесінің динамикалылығы, аймақтардың қаржылық шектеулілігінің

өзектілігі және осы сұрақтардың толық әзірленбегендігі зерттеу тақырыбын таңдауда ықпал етті.

Зерттеу объектісі зерттеу объектісі болып Қазақстан Республикасындағы бюджетаралық қарым - қатынастар жүйесі саналады.

Зерттеу пәні болып совокупность финансовых отношений, возникающих в процессе функционирования бюджетов всех уровней управления барлық басқару деңгейлеріндегі бюджеттердің қызмет ету процесінде туындайтын қаржылық қарым – қатынастар жиынтығы саналады.

Жұмыстың теориялық және әдістемелік негізі болып қазіргі экономикалық ғылымның фундаменталды жағдайы саналады. Жұмыста бюджет жүйесінің даму заңдылықтарын ашатын шетелдік және Қазақстандық экономистердің еңбектері қолданылды. Зерттеудің ақпараттық базасын Қазақстан Республикасының заңдық және нормативтік актілері, Қазақстан Республикасының статистика агенттігінің мәліметтері, кезеңдік басылымдар мен монографиялық материалдар құрады.

Ғылыми жаңалылығы. ҚР-да бюджетаралық аймақшылдықтың теориялық және практикалық аспектілеріне талдау ғылыми жаңалылығы бірнеше тұжырымдамалар мен қорытындыларды құруға ықпал етті.

- аймақтардың әлеуметтік – экономикалық дамуының құрамы басты фактор ретінде нақтыланды;

- қазіргі шынайылықты ескере отырып бюджетаралық қарым – қатынастарды ұйымдастыру принциптері анықталды;

- *бюджеттік қарым – қатынастағы субъектілердің қызығушылығын ескере отырып, аумақтардың дербес дамуын қамтамасыз етуге бағытталған бюджеттік процесс қатысушыларының арасындағы экономикалық қарым – қатынастар жүйесін авторлық түсініктемеде бюджеттік аймақшылдықтың концептуалды негіздері тереңдетілді және дамытылды;*

- республикада бюджетаралық қарым – қатынастарды реттеудің қазіргі жағдайдағы сынау практикасы, оларды тиімді қолданудың жүйеленген факторлары берілді;

- жергілікті биліктің қаржылық саясаты мен бюджетаралық трансферттерді кешенді зерттеулер негізінде, фискалдық құралдар мен бөлінген трансферттердің арасындағы корреляциялық тәуелділік анықталды. (салықтармен, шығындармен, бюджет дефицитімен)

- бөлінген трансферттер мен салықтарды қайта бөлу нормативтер негізінде жергілікті орынаушы органдардың табыстық базасын нығайтуды қарастыратын қаржылық орталықтанусыздықтың негізінде бюджетаралық аймақшылдық моделі жасалды.

Қорғауға ұсынылған негізгі ережелер: Талқылауға бюджетаралық аймақшылдықтың теориялық жағдайы қосылған ғылыми – әдістемелік өңдеулер, сонымен бірге жергілікті орындаушы органдардың қызметін қаржылық қамтамасыз етуді күшейтуге практикалық ұсыныстар ұсынылды:

- қойылған талаптарды шешуге аймақты қаржылық ресурстармен қамтамасыз етуге бағытталған жеткілікті қаржылық түзетулер негізінде, бюджетаралық қарым – қатынастарды ұйымдастырудың концептуалдық тәсілін зерттеудің кешенді ғылыми нәтижесі, мемлекеттік басқарудың әрбір деңгейін мемлекеттік қаржылық қолдау нысандары мен әдістерінің жүйесін қарастырады;

- бюджетаралық қарым – қатынастарды реттеу механизмі инструменттерінің эволюциялық қалыптасуы және дамуы;

- аймақтардың өзіндік жеткілікті қаржылық қамтамасыз ету жүйесіне әсерін ескере отырып, бюджетаралық қарым – қатынастарды реттеу жүйесінің нәтижелілігін бағалау;

- өзара тәуелділікті айқындап көрсете алатын ВРП-ны құруға бюджетаралық трансферттердің және жергілікті бюджеттердің табыстылық базасының әсері;

- бюджетаралық қарым – қатынастағы субъектілердің қызығушылығын теңдестіруді қамтамасыз етуге бағытталған бюджетаралық аймақшылдық және қаржылық орталықсыздану моделі.

Зерттеудің теориялық және практикалық маңыздылығы. Автордың тұжырымдамалары мен ұсыныстары аймақтардың қаржылық түзетулерінде және бюджетаралық аймақшылдықтың дамуын ескере отырып жергілікті бюджеттердің табыстарын күшейту механизмін өңдеу процесінде орталық және жергілікті орындаушы органдардың қызметінде қолданылуы мүмкін.

Диссертациялық зерттеудің қағидалары мен тұжырымдамалары автормен халықаралық ғылыми – практикалық конференцияларда ұсынылды және жалпы көлемі 5,39 б.п болатын ғылыми мақалаларды және жарияланған тезистерде көрініс тапты.

Диссертациялық зерттеудің негізгі нәтижелері 9 мақалада жарияланды, оның ішінде Scopus дәйексөз базасына кіретін шетелдік журналда бір мақала, ҚР ҒжБМ-нің ғылым және білім саласындағы бақылау комитетімен ұсынылған ғылыми басылымдарда 3 мақала және халықаралық ғылыми – практикалық конференцияларда баяндамалардың 3 тезисі, соның ішінде біреуі шетелдік.

Джарикбаева Динара Тураровна

**МЕЖБЮДЖЕТНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И МЕЖБЮДЖЕТНЫЙ
РЕГИОНАЛИЗМ В РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

АННОТАЦИЯ

Диссертации Джарикбаевой Д.Т. на соискание ученой степени доктора философии (PhD) по специальности «6D050900 - Финансы»

Цель и задачи исследования. Целью диссертационного исследования является разработка теоретико-методологических основ и научно-практических рекомендаций по обеспечению эффективного механизма регулирования межбюджетных отношений на основе межбюджетного регионализма. В соответствии с поставленной целью необходимо решение следующих задач:

- исследовать концептуальные подходы организации межбюджетных отношений на основе финансового выравнивания;
- обосновать содержание межбюджетного регионализма и финансовой децентрализации с учетом реалий обеспечения саморазвития территорий;
- изучить зарубежную практику финансового выравнивания и разграничения доходов и расходов между уровнями бюджетной системы с целью ее адаптации в казахстанской практике;
- дать оценку эволюционного развития инструментов механизма регулирования межбюджетных отношений в республике;
- определить особенности воздействия механизма межбюджетного трансфертов на обеспечение горизонтальной и вертикальной сбалансированности местных бюджетов.
- разработать модель межбюджетного регионализма как основы финансовой децентрализации.

Актуальность темы. Разработка эффективной системы межбюджетных отношений является одной из наиболее сложных и политизированных проблем бюджетной реформы.

Построение унитарного государства с предоставлением максимальной самостоятельности региональным органам власти в решении социально-экономических задач на подведомственной им территории требует создания адекватного механизма межбюджетных отношений, отвечающего и общегосударственным интересам, и интересам территорий, и органов местного самоуправления.

В настоящее время, несмотря на смену концепций, программ, совершенствование бюджетного законодательства, модель взаимодействия уровней власти все еще не отвечает основополагающим принципам бюджетного федерализма. Очевидными проявлениями несовершенства межбюджетных отношений являются чрезмерная дифференциация регионов по уровню социально-экономического развития и неоправданная бюджетная

асимметрия. Реалией современной действительности является наличие высокодотационных регионов с низкой динамикой социально-экономических показателей и невысоким уровнем жизни населения.

Недостаточная реализация таких принципов бюджетной системы, как самостоятельность бюджетов, разграничение доходов и расходов, ведет к потенциальной несбалансированности бюджетной системы, усилению тренда вертикального финансового дисбаланса.

Ключевой проблемой на региональном и местном уровне остается недостаточное финансовое обеспечение. Уровень доходов региональных бюджетов находится в прямой зависимости от положений законодательства центрального правительства. В таких условиях особую актуальность приобретают вопросы оценки результативности межбюджетных отношений.

На местные бюджеты в Казахстане возложены функции по обеспечению социальной и бытовой инфраструктуры регионов, финансированию большинства объектов социальной сферы, общественного транспорта, жилищно-коммунального хозяйства. Проблемы помощи нижестоящим бюджетам решаются в республике путём выделения трансфертов из республиканского бюджета, что предполагает ограничение местных властей в решении вопросов их использования.

В этих условиях большинство местных бюджетов являются дефицитными. Несовместимость во взаимоотношениях республиканского и местных бюджетов приводит к неэффективному использованию бюджетных средств, развитию иждивенческих настроений в отношении выделенных трансфертов, снижению эффективности налогового администрирования.

Следует отметить, что в Казахстане ни в Бюджетном кодексе, ни в других нормативных правовых документах не закреплены нормативы минимальной бюджетной обеспеченности для регионов, учитывающие их социально-экономическое развитие, различия в структуре населения, климатических, географических условиях.

Несмотря на обилие бюджетных реформ, проводимых в период становления независимости РК, требуют своего дальнейшего развития вопросы укрепления межбюджетного регионализма, расширения самостоятельности местных властей в процессе формирования и использования бюджетных средств.

Все это обуславливает необходимость тщательного пересмотра существующей системы межбюджетных отношений, которая должна служить интересам укрепления государственности, поэтому необходимы кардинальные изменения в сфере регулирования межбюджетных отношений, направленные на укрепление самостоятельности местных исполнительных органов, расширение их возможностей в мобилизации ресурсов местных бюджетов с одновременным усилением ответственности и контроля. Поэтому требуют своего пересмотра существующие методики определения выделяемых сумм трансфертов, процедуры и условия предоставления, а также оценка результативности их использования.

Динамичность процесса реформирования отношений внутри бюджетной системы, актуализация финансовых ограничений регионов, а также недостаточная разработанность этих вопросов обусловили выбор темы исследования.

Объектом исследования Объектом исследования является система межбюджетных отношений Республики Казахстан.

Предметом исследования является совокупность финансовых отношений, возникающих в процессе функционирования бюджетов всех уровней управления.

Теоретической и методологической основой работы являются фундаментальные положения современной экономической науки. В работе широко использовались труды ведущих зарубежных и казахстанских экономистов, раскрывающие закономерности развития бюджетной системы. Информационную базу исследования составили законодательные и нормативные акты Республики Казахстан, Агентства Республики Казахстан по статистике, материалы монографических и периодических изданий.

Научная новизна. Анализ теоретических и практических аспектов межбюджетного регионализма в РК позволил сформулировать ряд выводов и заключений, обладающих научной новизной:

- уточнено содержание, как главный фактор социально-экономического развития регионов;

- конкретизированы принципы организации межбюджетных отношений с учётом современных реалий;

- углублены и развиты концептуальные основы межбюджетного регионализма с учетом авторской трактовки как *системы экономических отношений между участниками бюджетного процесса, направленной на создание условий для обеспечения саморазвития территорий с учётом интересов субъектов бюджетных отношений;*

- дана критическая оценка современного состояния практики регулирования межбюджетных отношений в республике, систематизированы факторы, сдерживающие их эффективное использование;

- на основе комплексного исследования межбюджетных трансфертов и фискальной политики региональных властей, выявлена корреляционная зависимость между выделяемыми трансфертами и фискальными инструментами (налогами, расходами, дефицитом бюджета)

- разработана модель межбюджетного регионализма как основа финансовой децентрализации, предусматривающая укрепление доходной базы местных исполнительных органов на основе нормативов перераспределения налогов и выделяемых трансфертов.

Основные положения, выносимые на защиту: На защиту выносятся научно-методические разработки, включающие теоретические положения межбюджетного регионализма, а также практические рекомендации по усилению финансового обеспечения деятельности местных исполнительных органов:

- научные результаты комплексного исследования концептуальных подходов организации межбюджетных отношений на основе финансового выравнивания, которое предусматривает систему форм и методов государственной финансовой поддержки каждого уровня государственного управления, направленного на обеспечение финансовыми ресурсами территорий, достаточными для решения поставленных задач;
- эволюция становления и развития инструментариума механизма регулирования межбюджетных отношений;
- оценка результативности системы регулирования межбюджетных отношений с учетом их воздействия на систему обеспечения финансовой самодостаточности регионов;
- воздействие межбюджетных трансфертов на формирование ВРП и доходной базы местных бюджетов, позволяющая выявить их взаимозависимость;
- модель межбюджетного регионализма и финансовой децентрализации, направленная на обеспечение сбалансированности интересов субъектов межбюджетных отношений.

Теоретическая и практическая значимость исследования. Выводы и рекомендации автора могут быть использованы в деятельности центральных и местных исполнительных органов в процессе разработки механизма укрепления доходов местных бюджетов на основе развития межбюджетного регионализма и финансового выравнивания регионов.

Положения и выводы диссертационного исследования представлялись автором на международных научно-практических конференциях и нашли отражение в опубликованных тезисах и научных статьях по теме диссертации общим объемом 5,39 п.л.

Основные результаты диссертационного исследования были опубликованы в 9 статьях, из них одна статья в зарубежном журнале входящей в базу цитирования Scopus, 3 статьи в научных изданиях, рекомендованных Комитетом по контролю в сфере науки и образования МОН РК и 3 тезисы докладов на международных научно-практических конференциях, в том числе 1 зарубежная.

Jarikbayeva Dinara Turarovna

**INTERBUDGETING ATTITUDES AND INTERBUDGETING
REGIONALISM IN REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

Annotation

**To the dissertation of Jarikbaeyva D.T in obtaining a scientific degree of the
doctor of philosophy (PhD) on speciality “6D050900 - Finances”**

Objective and subjects of the research. The purpose of dissertational research is development of theorist-methodological bases and scientific-practical recommendations on supplying of effective mechanism of regulation of interbudgeting attitudes on the basis of interbudgeting regionalism. Pursuant to goal set forth it is necessary the decision of following tasks:

- To investigate conceptual approaches of the organization of interbudgetary attitudes on the basis of financial alignment;
- To prove a content interbudgetary regionalism and financial decentralization in view of realities of maintenance of self-development of territories;
- To study a foreign practice of financial alignment and distinction of incomes and expenses between levels of budgetary system with objective of its adaptation in the Kazakhstan practice;
- To assess evolutionary progress of tools of the mechanism of regulation of interbudgetary attitudes in republic;
- To define features of influence of the mechanism interbudgetary transfers on maintenance of horizontal and vertical equation of local budgets.
- To develop model interbudgetary regionalism as bases of financial decentralization.

Actuality of the subject. Development of effective system of interbudgetary attitudes is one of the most complex and politized problems of budgetary reform.

Construction of the unitary state with granting the maximal independence to regional authorities in the decision of social and economic problems in territory subordinated to them requires the creation of the adequate mechanism of interbudgetary attitudes adequating both to state interests, and interests of territories, and institutions of local government.

Now, despite of change of concepts, programs, perfection of the budgetary legislation, model of interoperability of levels of authority still does not answer fundamental principles of budgetary federalism. Obvious displays of imperfection of interbudgetary attitudes are excessive differentiation of regions on a level of social and economic progress and unjustified budgetary asymmetry.

Reality of the modern validity is availability highly subsidized regions with low dynamics of social and economic indices and low people's standard of living.

Insufficient realization of such principles of budgetary system as independence of budgets, distinction of incomes and expenses, conducts to potential imbalance of budgetary system, strengthening of a trend vertical financial disbalance.

Key problem at a regional and local level there is an insufficient financial maintenance. The level of incomes of regional budgets is in direct dependence on positions of the legislation of the central government. In such conditions the special urgency is got with questions of an assessment of productivity of interbudgetary attitudes.

Functions are assigned to local budgets in Kazakhstan on maintenance of a social and household infrastructure of regions, financing of the majority of objects of social area, public transport, housing and communal services. Problems of the help to subordinate budgets are solved in republic by allocation of transfers from the republican budget that assumes restriction of local authorities in the decision of questions of their use.

In these conditions the majority of local budgets are hard-to-get. Imperfection in relationships republican and local budgets leads to inefficient use of budgetary funds, progress of dependant moods concerning the allocated transfers, to a deterioration in performance of tax administration.

It is necessary to note, that in Kazakhstan neither in the Budgetary code, nor in other normative legal documents specifications of the minimal budgetary security for the regions, considering their social and economic progress, distinctions in structure of the population, climatic, geographical conditions are not fixed.

Despite of an abundance of the budgetary reforms spent during development of independence RK, questions of strengthening interbudgetary regionalism, expansion of independence of local authorities during formation and use of budgetary funds require the further progress.

All this causes an indispensability of careful review of existing system of interbudgetary attitudes which should serve interests of strengthening of statehood, cardinal variations in area of regulation of the interbudgetary attitudes, directed on strengthening of independence of local agencies, expansion of their possibilities in mobilization of resources of local budgets with simultaneous strengthening the responsibility and the control therefore are necessary. The review existing procedures of definition of the allocated sums of transfers, procedures and conditions of granting, as well as an assessment of productivity of their use.

Dynamism of process of reforming of attitudes inside of budgetary system, actualization of financial restrictions of regions, as well as insufficient development of these questions have caused a choice of subject matter of research.

Object of research Object of research is the system of interbudgetary attitudes of Republic Kazakhstan.

Object of research is set set of financial relations arising in the operation of the budgets of all levels of management.

Theoretical and methodological basis of work are fundamental positions of a modern economic science. There were widely done the works of leading foreign and Kazakhstan economists opening laws of progress of budgetary system. Information base of research materials monographic and periodicals have made legislative and statutory acts of Republic Kazakhstan, Agency of Republic Kazakhstan.

Scientific novelty. The analysis of theoretical and practical aspects interbudgetary regionalism in RK has allowed to state a number of conclusions and the conclusions possessing scientific novelty:

- Clarified the content as the main factor of economic and social development of the regions
- Fleshed out the principles of the organization of intergovernmental relations with current realities;
- Conceptual bases interbudgetary regionalism in view of author's treatment as systems of economic attitudes between participants of the budgetary process, directed on creation of conditions for maintenance of self-development of territories in view of interests of subjects of budgetary attitudes are profound and developed;
- The critical assessment of a state of the art of practice of regulation of interbudgetary attitudes in republic is given, the factors constraining their effective utilization are systematized;
- On the basis of complex research of interbudgetary transfers and fiscal policy of regional authorities, correlation dependence between allocated transfers and fiscal tools (taxes, expenses, a budget deficit) is revealed
- The model interbudgetary regionalism as the basis of financial decentralization providing strengthening of profitable base of local agencies on the basis of specifications of redistribution of taxes and allocated transfers is developed.

Key points, declared on provement: On provement the scientifically-methodical development including theoretical positions interbudgetary regionalism, as well as practical recommendations on strengthening financial maintenance of activity of local agencies appeared:

- Scientific results of complex research of conceptual approaches of the organization of interbudgetary attitudes on the basis of financial alignment which provides system of forms and methods of the state financial backing of each level of the government which has been directed on maintenance by financial resources of territories, sufficient for the decision of tasks in view;
- Evolution of development and progress of toolkit of the mechanism of regulation of interbudgetary attitudes;
- An assessment of productivity of system of regulation of interbudgetary attitudes in view of their influence on system of maintenance of financial self-sufficiency of regions;
- Influence of interbudgetary transfers on formation GRP and profitable base of the local budgets, allowing to reveal their interdependence;

- Model interbudgetary regionalism and the financial decentralization, directed on maintenance of equation of interests of subjects of interbudgetary attitudes.

The theoretical and practical importance of research. Conclusions and recommendations of the author can be used in activity of the central and local agencies during development of the mechanism of strengthening of incomes of local budgets on the basis of progress interbudgetary regionalism and financial alignment of regions.

Positions and conclusions of dissertational research were represented by the author at the international scientifically-practical conferences and have found reflection in the published theses and research papers on subject matter of the dissertation in total 5,39 pages.

Primary results of dissertational research have been published in 9 articles, from them one article in foreign magazine entering in base of citing Scopus, 3 articles in the scientific editions recommended by Committee under the control over area of a science and formation MGS RK and 3 theses of reports at the international scientifically-practical conferences, including 1 foreign.